

Summary

Vasyurina Alla. The political component of judicial rhetoric of Ancient Rome.

The process of judicial rhetoric in Early Roman period is analyzed. Attention is paid to the issue of improving the rhetorical skill in the writings of the leading figures of Roman culture. Since this is a judicial rhetoric, the political aspect of the problem investigated by analyzing mainly the works of rhetoricians, not politicians.

Keywords: *Ancient Rome, rhetoric, rhetorical art, litigation, political speeches, broadside, speech.*

УДК 2:52

Іван МОЗГОВИЙ

**“МІЖЗОРЯНІ СКИТАЛЬЦІ”
НА ТЛІ НЕБЕСНОЇ ПАНОРАМИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ**

Аналізуються повідомлення численних середньовічних документів (хроніки, літописи, життєписи тощо), переважно релігійного характеру, в яких наявні свідчення, що їх можна витлумачити як дані про космічних прибульців та контакти представників різних цивілізацій.

Ключові слова: *палеоконтакт, уфологія, непізнаний літаючий об'єкт, міфи, політ, прибульці, істота, населені світи.*

Постановка проблеми. Давним-давно виникла проблема палеоконтакту й палеовізиту (гіпотетичного відвідування Землі в минулому розумними істотами позаземного походження), яка постала з порівняно простого міркування, доступного людям задовго до наших днів. Мрія про політ на небо має багатовікову історію, не менш давня і думка про населеність Космосу розумними істотами. Як видно з логічних побудов найвидатніших умів минулого, проблема палеовізиту виросла з переконаності в населеності Всесвіту не лише живими, але й розумними істотами. Епоха великих географічних відкриттів породила загальну надію, що людина, яка подолала океан, “ось-ось” підкорить і небесний простір. Сьогодні ця ідея перестала бути плодом фантазії і серйозно вивчається провідними науковцями, військовими, інженерами та іншими фахівцями з багатьох країн світу.

Аналіз актуальних досліджень. Про можливість існування паралельних світів та контактів з ними люди замислювалися давно. Вже італійський мислитель Джордано Бруно (1548–1600) висловлював досить крामольні думки для того часу про багато інших населених світів Всесвіту, за що він був спалений на багатті інквізиції (07.02.1600). А Йоганн Кеплер (1571–1630) у 1610 припускав, що у Марса є два

супутники. Але коли монах-капуцин Ширлі кілька років по тому стверджував, що бачив супутники Марса, він явно став жертвою обману, бо за допомогою оптичних інструментів того часу крихітні супутники планети бога війни ніяк не могли бути видимі.

Ствердна відповідь на останнє питання прозвучала в XVII столітті. Ідея палеоконтакту чи не вперше в художній формі була засвідчена в романі Еркюля Савіньєна Сірано де Бержерака (1619–1655) “Інше світло, або Держави й імперії Місяця” (1657). Тут є опис мандрівки людини на Місяць за допомогою пляшок з росою, яка при випаровуванні повинна була створити підйомну силу. Рідкісний випадок в історії літератури: сьогодні читати цей роман, мабуть, навіть цікавіше, ніж у пору його опублікування. У ньому ідеться про нескінченність Всесвіту і природне підґрунтя різних чудес, про психотерапію та корпускули світла, про багатоступінчатий ракетний двигун для польоту на Місяць тощо. І ще на одному місці роману зупиниться погляд сучасного читача. На тому, де житель Сонця розповідає, що він і його друзі неодноразово бували на Землі. “Ви, безсумнівно, чули про нас, адже це нас називали оракулами, німфами, духами, феями, вампірами, гномами, наядами, інкубами, привидами, тінями та примарами...”. Сам оповідач під виглядом демона вселяв ідеї Сократу, спілкувався з Кампанеллою і доктором Фаустом. Зрештою розлючені невіглаством людей космічні гості покинули Землю.

Якби ця версія була висловлена в науковому трактаті, її з повною підставою можна було б назвати першим варіантом “гіпотези про прибульців”. Та й серед освічених сучасників Сірано де Бержерака вона могла б викликати в такому випадку серйозний резонанс. Але обраний автором жанр налаштував на інше сприйняття. Тож блискучі здогадки Сірано були надовго зараховані до розряду “найчистішої гри фантазії” (з передмови до першого видання книги).

Великий фізик Ісаак Ньютон (1642–1727) свого часу писав: “Як усе навколо нас кишить живими істотами... так і небеса над нами можуть бути наповнені істотами, чия природа нам незрозуміла... І як планети залишаються на своїх орбітах, так і будь-які інші тіла можуть існувати на будь-якій відстані від Землі і, більше того, можуть бути істоти, що мають здатність пересування в будь-якому напрямку за бажанням і зупинки в будь-якій області неба, щоб насолоджуватися товариством собі подібних, а через своїх вісників... управляти Землею і сполучатися з найвіддаленішими куточками...”.

Епоха великих географічних відкриттів довела, що Земля всього лише кулька, а не центр світобудови, і показала людству, що навколишній світ величезний. Коли ж наша планета перестала бути для

людства “всім” світом, що “стоїть на китах і черепах”, і виявилася порівняно невеликою планетою в безмежному Космосі, у XVII ст. як гриби після дощу почали з’являтися фантастичні розповіді та наукові трактати про польоти на Місяць і його освоєння, про знайомство з його мешканцями. Подальший хід думки зводився до питання: якщо ми, земляни, збираємося в гості до селенітів, то чому б і їм нас не провідати?

Така логіка присутня на сторінках одного з найпопулярніших творів XVII ст. – “Бесід про множинність світів” Бернара Ле Бов’є де Фонтенеля (1657–1757). Автор так і ставив запитання: “А може інопланетяни взагалі, і селеніти зокрема, нас колись уже відвідували?”. Для більшої жвавості розповіді про серйозні речі книга написана у формі діалогу автора з допитливою маркізою. Зокрема, автор переконує співрозмовницю, що місячні мешканці раніше людей могли оволодіти мистецтвом польоту. “Але тоді жителі Місяця мали б уже до нас з’явитися”, – резонно зауважує маркіза. Відповідь автора по-своєму логічна. Європейці, нагадує він, витратили тисячоліття на удосконалення навігації, перш ніж змогли досягти Америки. Та ж поступовість буде властива і подоланню небесних просторів.

Роздуми Фонтенеля (як і багатьох після нього) упиралися в “цілком очевидну” обставину: поява прибульців з інших планет в земній історії документально ніби то не зафіксована (вірнішене, не доведена). Даний факт здавався незаперечним, залишалось начебто лише підшукати йому розумне пояснення. Потрібна була неабияка сміливість думки, щоб засумніватися: чи так уже очевидний цей висновок? Можливо, візит з Космосу був, ми просто поки не знайшли його слідів? Можливо, космічні прибульці таки відображені в історичних джерелах, але – під іншими іменами?

Реально ідея палеовізиту та палеоконтакту постала тільки в середині XIX ст., правда, все ще залишаючись за межею наукових досліджень. Думка про існування стародавніх астронавтів активізувалася на початку еволюції наукової фантастики в кінці XIX – на початку XX століття, наприклад, у творах фантаста Жюль Верна (1828–1905). Вона була запропонована всерйоз Гарольдом Т. Уілкінсом (1954) і отримала статус серйозної гіпотези в 1960-х роках, проте, в основному, обмежувалась областю лженауки і пседонауки. Стародавні астронавти розглядаються як функція НЛО-релігії, починаючи з жанру космічної опери в “Писанні Саєнтології” (1967), а потім в “Реалізмі” (1974).

До розвитку зазначеної ідеї доклали зусиль Гаррет П. Сервіс (“Едісонське завоювання Марса”, 1897), Чарльз Форт (“Книга проклятих”, 1919), Г. П. Лавкрафт (“Поклик Ктулху”, 1928), Петро Колозімо (“Невідома планета”, 1957), Жак Берж’є і Луї Повель (“Ранок магів”,

1959), Роберт Чароукс (“Сто тисяч років невідомої історії людства”, 1963), Раймонд У. Дрейк (“Боги чи астронавти?”, 1964), Іосиф Шкловський і Карл Саган (“Розумне життя у Всесвіті”, 1966), Бред Стайгер (“Літаючі тарілки”, 1967) та ін.

У ХХ ст. ентузіасти уфології з багатьох країнах об’єдналися в різні товариства і клуби. Перші з них виникли в США ще на початку 50-х: “Організація з дослідження атмосферних явищ”, “Загальна мережа НЛО” та ін. У наші дні активно діє створений у 1974 в Нортфілді (штат Іллінойс) “Центр з вивчення НЛО”, першим керівником якого був відомий ентузіаст уфології Дж. А. Хайнек. Центр регулярно проводить конференції, випускає бюлетень “Міжнародний інформатор з НЛО” і щорічник “Журнал досліджень НЛО”. Всього в світі налічується не менше 50 активних громадських організацій з вивчення НЛО: вони є у багатьох країнах Європи, в Китаї, Індії та ін.

У СРСР сплеск інтересу до НЛО викликав “петрозаводський феномен”, що спостерігався на північному заході Росії 20 вересня 1977. Після цього одна за одною почали створюватися громадські організації уфологів. У 1984 любителі уфології об’єдналися в “Комісію з аномальних явищ” (КАЯ) при Комітеті з проблем охорони навколишнього природного середовища Всесоюзної ради науково-технічних товариств. Очолював КАЯ великий ентузіаст пошуку позаземних цивілізацій і вивчення НЛО, радіоастроном з Нижнього Новгороду В. С. Троїцький, член-кореспондент Російської Академії наук. Наприкінці 80-х відбулося кілька всесоюзних шкіл і семінарів з різних міждисциплінарних проблем, серед яких була і проблема НЛО.

Великий інтерес до НЛО спостерігається і в Франції, де діє єдина в світі державна “служба НЛО”. У 1977 при Національному центрі космічних досліджень у Тулузі була організована невелика “Група з вивчення непізнаних аерокосмічних явищ”. Пізніше її перетворили на “Службу експертизи атмосферних явищ” (СЕПР), співробітники якої збирають і аналізують відомості про НЛО, що надходять в основному з державних джерел: ВВС, цивільної авіації та насамперед жандармерії, якій з 1974 доручено повідомляти про всі з’явлення НЛО.

Мета статті полягає в аналізові повідомлень середньовічних релігійно-державних документів (хроніки, літописи, життєписи тощо), котрі можуть бути витлумачені як свідчення про космічних прибульців та контакти представників різних цивілізацій у цю добу.

Виклад основного матеріалу. Спочатку в добу Середньовіччя (V – серед. XVII ст.) кількість достовірної інформації, що містилася в західноєвропейських писемних джерелах про непізнані літаючі об’єкти і прибульців, була мізерною. Складалося враження, що інопланетяни на

тривалий час покинули нашу планету і перестали відкрито втручатися в процес розвитку людства. Хоча, можливо незначна кількість відомостей щодо НЛО і прибульців пояснюється тодішньою реакцією церкви: свідка загадкового явища могли звинуватити в зносінах з дияволом, а оповідача неминуче чекало багаття. Тож перші рідкісні згадки про таємничі літаючі об'єкти з'являються в II пол. I тисячоліття.

При цьому, крім артефактів, є й інші свідчення відвідування Землі прибульцями. Як вже говорилося в наших попередніх публікаціях з цієї проблеми, це міфи і легенди різних народів, де згадуються різні фантастичні істоти, які несподівано відвідували давніх землян. Також разучим є той факт, що ряд відсталих племен має дивовижні знаннями, які можна пояснити тільки інопланетним походженням.

Джерела, що дійшли до нас – літописи й інші документи, переважно релігійно-церковного змісту – дозволяють припустити, що в ряді країн тодішнього світу очевидцями було зафіксовано немало об'єктів, котрі можна витлумачити як невідомі літаючі об'єкти. У більшості таких повідомлень, зафіксованих у добу Середньовіччя, фігурували світлові “кулі”, що рухалися по небу, хоча спостерігалися й дископодібні, сигароподібні та іншої форми об'єкти.

За часів Середньовіччя ще не існувало технічних термінів для опису непізнаних літаючих об'єктів, і часто в розповідях очевидців вони виглядають як морські кораблі, “літаючі будинки”, а також як щось містичне чи диявольське. У деяких країнах Західної Європи збереглися перекази про таємничі явища, які зазвичай називалися “диким полюванням”, або “нічний полюванням” (коли загадкове “щось” назавжди викрадало людей або повертало їх, як правило, страшно знівеченими) [10].

Відомості про надзвичайні явища та дійства VII–VIII ст. збирав англійський чернець Біда Високоповажний (672/673–735). У його книзі “Церковна історія народу саксів” (кн. 4, гл. 7) наводяться цікаві факти, що нагадують польоти НЛО. Повідомляється, що одного разу вночі, 664 року, на кладовищі монастиря в Берікінені, біля Темзи, коли сестри співали псалми на могилах, “з неба раптом зійшло світло, що огорнуло їх подібно величезному покрову; вони ж були так налякані, що перервали свої молитви. Це дивовижне світло, в порівнянні з яким полуденне сонце здавалося темним, незабаром піднялося з місця і рушило до південного боку монастиря, тобто на захід від ораторія. Там воно залишалося деякий час, покриваючи цю область, доки не сховалося від їхніх очей у небесній височині. Ні в кого не було сумніву, що це світло не тільки спрямовувало і відсилало душі служительок Христових на небо, а й показувало на місце, де їх тіла повинні спочивати в очікуванні дня Воскресіння. Світло було таким яскравим, що один із найстаріших

братів, який був в ораторії з іншим молодшим братом, сказав вранці, що промені світла, які проникали крізь просвіти в дверях і вікнах, були яскравішими за саме яскраве сонце” [1].

У цьому ж році навіщось був викрадений труп черниці (кн. 4, гл. 9), причому досить незвичайним способом: “Одного вечора, при заході сонця, виходячи зі своєї маленької келії, вона (черниця в Берікінені по імені Тортігат – *I. M.*) побачила, як щось схоже на людське тіло, яке було вбране в саван і світиться подібно сонцю, піднялося вгору від будинку, в якому спали сестри. Вона підійшла ближче, щоб подивитися, як рухається це чудесне видіння, і побачила, що воно піднімалося на деяких нитках, яскравіших, ніж золото, доки не піднесло в небо і не зникло з її очей” [1].

Біда Високоповажний згадує ще про один вчинок інопланетян (кн. 5, гл. X). У 690 язичниками в Саксонії було вбито і кинуте в Рейн двох англійських священників-братів. Високоосвічений чернець зазначає, що “язичники кинули їх мертві тіла в річку, течія віднесла їх майже на 40 миль до місця, де перебували їхні супутники. Щоночі на місце їх перебування сходяв з неба сяючий промінь світла, який бачили навіть язичники, які згубили їх. Один з братів з’явився в нічному видінні своєму товаришеві по імені Тілмон, чоловікові достойному і благородному навіть у своєму земному званні, який був воїном і став ченцем” [1].

В одній англо-саксонській хроніці згадується про вогонь з неба, який знищив ціле поселення: “У 680 згорів Колдінгхем. Він був підпалений вогнем з неба, який був посланий з волі Бога”. На жаль, подробиці цієї трагедії не повідомляються, але подібні випадки в Англії, коли від якогось свавільного полум’я вигорали ліси, посіви, а також міста і села, відбувалися неодноразово – в 1032, 1048, 1078 роках. Такі лиха пов’язують із “обертотним вогненним знаком” на небі.

У деяких випадках прибульці повертали викрадених людей назад на Землю, але після “екскурсії” на іншу планету їх чекала незавидна доля. Одна з таких подій відбулася в 840. Брінслі Ле Пер Тренч у книзі “Небесний народ” наводить уривок з оригіналу старовинного рукопису “Ле Гранден е Тонетруа”: “Одного разу, серед іншого, трапилося в Ліоні, що з цих повітряних кораблів зійшли троє чоловіків і одна жінка. Все місто зібралося навколо, вигукуючи, що це чаклуни і що вони підіслані Грімальді, герцогом Беневетським, ворогом Карла Великого, щоб згубити врожай у Франції. Даремно четверо нещасних намагалися виправдатися, кажучи, що вони тутешні, що недавно були викрадені дивовижними людьми, які показали їм багато чудесного, і що вони хочуть розповісти про те, що бачили”. “Чаклунів” уже хотіли спалити на багатті, але за них заступився архієпископ ліонський Агобард, який

вислухав звинувачення проти викрадених і вирішив, що вони не демони і зовсім не впали з неба. Тож їх відпустили [10].

В. О. Сімонов наводить наступну інформацію з “Лауріссенських аналів”: “У 776 році саксони почали споруджувати поміст, з якого штурмували церкву. Але Господь був добрий, як завжди. Він поборов свою гординю, і в той же день, коли стався напад на християн, які жили поблизу церкви, з’явилося видіння – верхівка церкви посеред фортеці. Її бачили і поза тими місцями, і багато тих, хто живе тут і донині, кажуть, що побачили подобу двох величезних червоних щитів, що висять над церквою, і коли язичники побачили це знамення, їх охопило сум’яття і вони в паніці втекли” [12].

Не змусили себе очікувати небесні знамення після вторгнення в Англію Вільгельма Завойовника (1066). Так, Джофрі Геймер писав у 1067 (у передачі В. О. Сімонова): “Цього року воістину багато людей бачили вогнеподібний знак. Протягом року він несамовито горів і палив; наблизившись до Землі на якийсь час, він яскраво висвітлив її. Потім, обертаючись, він віддалився вгору, а потім опустився глибоко в море. У багатьох місцях він випалив ліси і поля. Ніхто не знав, ні чим це було, ні що цей знак передрікав. У графстві Нортумберленд цей вогонь показувався протягом двох сезонів” [6]. Посилання на вогненний знак на небі дає підстави припустити присутність керованого космічного апарата, який подавав сигнали за допомогою теплових променів.

Не всі прибульці з Космосу були доброзичливі до землян. Деякі їх появи носили дивний і щонайменше загрозливий характер. Брати Якоб (1785–1863) і Вільгельм Грімм (1786–1859) у “Німецьких переданнях” (1816–1818) наводять дивну історію, що відбулася в 1125. З опису можна зробити висновок, що хтось (явно не людина!) за допомогою вогнемета навіщось підпалював ліси і поля на території Німеччини: “Цього року вогненний чоловік блукав у горах, як привид. Це було опівночі. Чоловік переходив від однієї берези до іншої і запалював їх. Стражник сказав, що сам він був немов палаюче полум’я. Він робив це всього три ночі”. Свідок цього дійства, Георг Мільтенбургер, розповідав: “При першій появі в неділю вночі, між 11 і 12 годинами, неподалік від мого будинку чоловік підпалював усе навколо. Він переходив від межі до межі, а після півночі раптово зник. Багатьом людям він вселяв страх, бо з носа і з рота у нього йшов вогонь, зі страшною швидкістю розлітаючись у всіх напрямках”.

Один із самих детальних описів загадкових об’єктів, які нагадують НЛО, можна знайти в спогадах абатиси Хільдегарди Бінгенської (1098–1179) з Німеччини (XII ст.). Хільдегарда народилась у сім’ї вільних дворян, яка була на службі у графа Шпонхайма, наближеного

Хохенштауфенського імператора. Вона була десятою дитиною, хворобливою з самого народження. З молодих літ Хільдегарда переживала видіння. Можливо, через це чи через політичну вигоду, Хільдегардині батьки запропонували їй як десятину церкві у віці восьми років. Згодом вона стала засновницею монастиря, розташованого на березі Рейну, поблизу Бінгена. Протягом усього свого життя черниця продовжувала переживати численні видіння. У 1141 вона отримала Боже провидіння: “Запиши усе, що ти побачиш та почувеш”.

Хільдегарда зібрала свої видіння в “Три книги видінь і одкровенень”. Перша і найважливіша Scivias або “Знай Шляхи” (“Know the Ways”) була завершена у 1151. “Книга заслуг життя” (Liber vitae meritum або “Book of Life’s Merits”) та “Господня діяльність” (De operatione Dei або “Of God’s Activities”) також відомі як “Книга робіт провидця” (Liber divinorum operum або “Book of Divine Works”). У цих томах, які писались упродовж усього її життя аж до смерті, вона вперше зобразила кожне видіння та потім інтерпретувала їх. Розповідь про її видіння була пишно прикрашена під її керівництвом, як було припущено іншими монахинями у монастирі, у той же час інтерпретацію видінь проводив монах Фольмар, додаючи зображення цих видінь. Книга була знаменита у Середні віки та вперше видана в Парижі у 1513.

Книги містять опис дивовижних, технічно досконалих пристроїв, порівнянних із сучасними уявленнями про технології НЛЮ. З твору стає зрозумілим і те, що Хільдегарда відчувала, ніби щось пронизує її видіння. Вона пише: “Це трапилося в літо 1141 від втілення Бога-Сина, Господа нашого Ісуса Христа. Мені тоді було 42 роки і 7 місяців. З ясного неба раптово зійшло блискуче вогненне світло. Воно пронизало все моє єство і наповнило моє серце і всі груди мої, немов палаюче полум’я; вогонь цей не обпалював, але був вельми гарячим, подібно до того, як сонце зігріває всі речі, на які падають промені під час його перебування в зеніті...”.

Після раптового осяяння її почали відвідувати різноманітні видіння: “Це було щось на зразок великої гори кольору блискучого заліза. На ній, як на троні сидів Хтось, оточений яскравим сяйвом, що пишність слави його засліпила мої очі. По обидва боки від нього тягнулися подоби легкої тіні, наче крила небаченої довжини і ширини. А перед ним, біля підніжжя гори, стояло щось, сповнене очей. Там я побачила інший милостивий образ у безбарвному вбранні, але в білих черевиках. Від голови його виходило настільки світле сяйво, що падало на все, що перебувало на тій горі так, що я була не в силах поглянути йому в обличчя. Але тут від Того, хто сидів на горі, як на престолі, вийшов дощ іскор, що осяяв це бачення милостивим світлом. У самій же горі я бачила безліч маленьких віконць, у яких з’являлися то бліді, то яскраво-білі людські голови”.

Хільдегарда спостерігала цей таємничий дивовижний об'єкт неодноразово і описує його досить докладно: "По цьому я побачила якесь величезне темне створення, видом схоже на яйце, звернене гострим кінцем угору, посередині расширене, а внизу знову звужене. Зовнішній покрив його складався з вогню, що світиться, а під ним виднілося щось, схоже на темну шкіру. І у вогні тому перебувала сяюча червона вогненна куля такої величини, що весь образ був висвітлений світлом, що виходить від нього. Над ним видно було три факели вгорі, які своїм вогнем підтримували кулю, щоб та не впала. І куля та багато разів піднімалася вгору, і палаючий вогонь піднімався назустріч їй, так що її полум'я вивергалось. Після цього вона поверталася назад, і назустріч їй бив сильний холод, так що вона негайно прибирала своє полум'я. Від вогню, яким був оточений звідусіль образ той, виходив вітер з вихорами, а від шкіри, що знаходиться під вогнем, виходив інший вітер зі своїми вихорами, які з усіх боків оточували образ. Усередині тієї шкіри знаходилося похмуре полум'я, і воно було настільки жахливе, що я не в силах була дивитися на нього. І полум'я те грізно потрясло шкіру ударами грому, грозовими вихорами, градом з великих і малих каменів, вельми гострих на вид. І коли почався великий шум, знову спалахнув сяючий вогонь, а вітри й повітря прийшли в рух, так що знову заблищали блискавки, і загримів грім, бо вогонь той утримував у собі перший порив грому". Чим це не опис інопланетного корабля?

Далі абатиса описує щось на зразок битви між представниками двох інопланетних цивілізацій, тобто між білими і червоними "кулями": "У тому повітрі я помітила велику, розпечену до білого вогненну кулю, над якою ясно виднілися на висоті два палаючих факели. Вони утримували кулю на тій висоті, щоб вона не вийшла за окреслене коло свого шляху. А в тому повітрі повсюди було безліч світлих куль. Біла куля тим часом то посилювала, то приглушувала своє сяйво. Потім вона повернулася, опинившись під вищеназваною червоною кулею, і з новою силою запалила від неї своє полум'я і передала полум'я іншим малим кулям. У повітрі ж виник вітер, який своїми вихорами поширився у всіх напрямках всередині сказаного утворення. Під повітрям тим я побачила смугу диму і під нею – білу шкіру, яка поширювалася тут і там, розсіюючи вогкість по всьому утворенню" [9].

Вільям Малсбері зазначає: "У перший тиждень посту, в п'ятницю 16 лютого (у 1105 – *I. M.*), увечері, з'явилася дивна зірка, яка потім на деякий час спалахувала щовечора. Вона виникала на південному заході і сама здавалася маленькою і темною, але світло, що йшло від неї, було дуже яскравим і виглядало як промінь, спрямований па північний схід. Один раз здалося, що він почав світити у зворотний бік, у напрямку до зірки. Дехто розповідав, що приблизно в той же період часу бачив інші

невідомі зірки, але ми не можемо беззастережно констатувати це, оскільки самі їх не бачили. Напередодні Великої середи перед Великоднем у небі були видні два повні Місяці, один на сході, інший – на заході; в цей день Місяць мав 14 днів”. Чи не були ці місяці насправді НЛО?

Є опис незвичайних об’єктів і в “Історії Англії”, авторство якої приписують Мат’є Паризькому: “9 квітня 1077. Цього року (1077 – *I. М.*) у Вербну неділю, приблизно о 6 годині, в абсолютно безтурботному небі біля сонця з’явилася величезна зірка.

...У тринадцятому році життя тут (в Англії в 1100 – *I. М.*) і за кордоном було зовсім іншим, усі відчували великий страх перед дияволом, який з’являвся перед людьми в лісових хащах і пустельних місцях. Він розмовляв з перехожими.

...Цього року була незвичайна поява комети. Пронісшись зі сходу, вона пішла в небеса, рухаючись не вперед, а назад” [6].

Маємо й інші повідомлення (Історія Англії) щодо подібних з’явлень: “У той час (у 1227 – *I. П.*), як у Німеччині магістр Олівер молвився (за хрестоносців – *I. М.*), перед усіма в повітрі стало Розп’яття, з приводу чого деякими прелатами були відправлені опечатані листи до Паризького університету і там оголошені”.

Ці сяючі хрести, за описами, нагадували знамените небесне розп’яття, побачене, згідно церковних хронік, в 312 н.е. римським імператором Константином I Великим і всім його військом, спонукавши його ввести християнство як державну релігію. Щасливим середньовічним літописцям було дозволено наївно писати про все, що бачили люди [8].

Дослідник XX ст. Гарольд Уілкінс звертає увагу на опис чудесного явища, який наводився й іншими відомими авторами [8]: “Опівночі Обрізання Господнього (1 січня за стар. ст. – *I. М.*) в 1234 в ясному безхмарному небі, на якому світили зірки і восьмиденний Місяць, раптово з’явився якийсь великий корабель чудесного кольору, витонченої форми і хорошої оснастки. Деяким ченцям обителі святого Альбана... котрі спостерігали його протягом довгого часу, здавалося, що його обшивка розфарбована. Потім він почав зникати”.

А в цитованій “Історія Англії” є й таке повідомлення: “Приблизно в той же самий час (1236 – *I. М.*) у місяці травні вздовж кордону між Англією та Уельсом на небосхилі з’явилося бачення численних озброєних солдатів, готових до бою. Це здавалося неймовірним усім, хто про це чув, однак про подібні ж речі написано в “Другий книзі Маккавейів”. Подібне ж небесне воїнство бачили і в Ірландії, про що нам стало відомо від близької рідні герцога Глочестерського”. Це знамення дуже нагадує “кавалерію”, що з’явилася в палестинському небі в 168 до н.е.

Про аналогічні знаки, що передували руйнуванню Єрусалима римлянами в 70 році н.е., писав Іосиф Флавій [8].

З того ж джерела дізнаємося: “На сімнадцятий день (1254 року – *I. M.*) якісь чужі “кораблі”, рухомі поривами вітру, почали наблизитися до землі. Величні і прекрасні, вони мали такелаж і озброєння, небачені в наших краях. Вони причалили неподалік від Бервіка. І коли тих, хто знаходився на них, запитали, хто вони, ці люди або не захотіли відповідати, або не могли зрозуміло пояснити, ким вони були і звідки з’явилися. Ніхто з воїнів не розумів їхньої мови, і вони були відпущені з миром. На морі бачили й інші кораблі, схожі на ці” [8]. Чиїми були ці кораблі, Мат’є Паризькому так і не вдалося з’ясувати. Але якби він дізнався, що вони прибули з Космосу, напевне так би й написав!

Дослідники цитують “Хроніку Ланеркоста”, яка розповідає про визначні події на території Англії і Шотландії в часи правління Едуарда III (1312–1377). Тут є опис спроби викрадення прибульцями одного з землян: “У 1289 старий пастух Джон Фраунсіс, замість того щоб іти до церкви, пас череду в Дальтонському лісі під Річмондом, в Англії. З’явилися “духи повітря”, безформні “гноми”, які почали наносити йому удари, від яких у нього захворіло все тіло. Вони намагалися підняти його вгору, але він міцно вчепився за землю, звернувши свої помисли до Пристрастей Господніх, доки духи, нарешті, зрозумівши марність своїх зусиль, не полетіли. Він доволікся до будинку, тиждень пролежав у ліжку і розповів про те, що трапилося всім своїм друзям”. Відомо також, що 27 липня 1295 в небі Шотландії з’явилися червоні “щити” з гербами короля Англії. Велика їх кількість зайняла весь небосхил.

Об’єкти сигароподібної форми були помічені в 783 і в 1104 над Телькауном (Англія) – остання “сигара” супроводжувалася невеликими “дисками”; в 848 і 1527 вони були помічені над Францією, в 1619 – над озером Урі (Швейцарія). Літаючі об’єкти у формі щитів або дисків спостерігалися також у 776 при облозі замку Зігбург в Німеччині, у 1209 над абатством Байленд в Англії, в 1553 над Стокгольмом. Відомі також приклади, коли кілька літаючих об’єктів з’єднувалися в один, як це було в 1167 над Англією. У 1461 об’єкт над містом Аррос (Франція) почав переміщатися по спіралі. Зафіксоване зависання об’єктів “куль” у 1433 над Ніццою, в 1551 – над Ліссабоном, у 1571 – над Римом (його спостерігав папа Пій V), і в 1636 – над Лейпцігом [2; 5].

Відомо також чимало випадків, коли спостерігалися цілі групи літаючих об’єктів. Так, у 1104 в небі над Англією було помічено великий сигароподібний об’єкт, навколо якого крутилося кілька світлих “дисків”. Але особливо дивно виглядала поведінка груп невідомих об’єктів, маневри яких справляли враження протиборства між ними.

Хроніки, літописи та інші середньовічні рукописи містять згадки про сімдесят знамень, що спостерігалися протягом XII і XIII століть. Серед них були об'єкти у вигляді небесних хрестів, які надихали набожних християн, але ставили в скрутне становище саму церкву. Ось опис одного з таких з'явлень (Вільям Ньюберійській. Англійська історія) у 1189 році: “Через годину пополудні жителі багатого села Данстепл над великою дорогою, яка веде в Лондон, на безхмарному небосхилі з подивом побачили сліпучі молочно-білі обриси знака нашого Господа з фігурою розіп'ятого чоловіка, як його зображують у церкві в пам'ять про Пристрасті Господні і для поклоніння правовірних” [8].

Вочевидь в Середні віки знайомство інопланетян із населенням Землі тривало. Вони могли спостерігати, як розвиваються наша архітектура, мануфактури, сільське господарство, як людство долає мор, чуму, відновлює свою чисельність, яка різко впала після повальних епідемій та інших бід. З'явлення НЛО ідуть у тому ж ритмі, що й раніше. Контактам, зрозуміло, заважала релігійність, що піднялася до фанатизму, “полювання” на відьом, часті війни. Разом з тим розвиток філософії, зростання грамотності призводять до того, що описи в аналах міського та церковного життя стають більш конкретними і деталізованими.

Ще в епоху раннього християнства народився міф про Святий Грааль, легендарну кам'яну чашу, з якої Ісус пив під час Таємної вечері. Вона нібито звалилася з неба і завдяки ній могли відбуватися різні чудеса – виліковувались рани і хвороби, омолоджувались старі, без числа годувалися люди, які приходили бенкетувати в замки. Однією з чудових особливостей чарівного виробу з каменю була його здатність створювати ордени своїх захисників. На своїй зеленуватій поверхні він поміщав імена членів ордена, їх місце народження, стать. Ці записи гасли, а потім знову запалювалися:

“Грааль – це камінь особливої породи.
 На нашу мову поки що перекладу немає.
 Він випромінює чарівне світло!
 Та як потрапити в Граалевеє братство?
 На камені зумій ти напис прочитати!
 Він час від часу там з'являється
 Показуючи ім'я, рід і плем'я,
 А також ще і статі тої особи,
 Яка покликана служити до кінця Граалю.
 Чудовий напис цей нічим не стирається,
 А після прочитання, слово за словом,
 Гасне, щоб з'явився знову
 Подальший список у визначений час
 І також, прочитаний, погас...”

А по п'ятницях з неба злітала до Грааля біла голубка, приносила “білі облатки” і клала їх на Грааль, щоб його сила “не скінчилася”. Ось як розповідається про це в поемі “Парсіфаль” (1200–1210) Вольфрама фон Ешенбаха (бл. 1170 – бл. 1220): “Того ж дня до Грааля приходить звістка, в якій закладена величезна сила. Сьогодні Свята П'ятниця, і всі чекають, коли з неба спуститься голубка. Вона приносить маленьку білу облатку і залишає її на камені. Потім, виблискуючи білизою, голубка знову злітає в небо. Завжди в Святу П'ятницю вона приносить до каменя те, про що я говорив і від чого камінь знаходить ніжні пахощі напоїв та їжі, кращі з тих, які тільки можуть бути на землі” [11].

Все це разюче нагадує дію комп'ютера на батареях, які були необхідні, щоб записи в “камені” не стиралися і він діяв, даючи поради, надаючи медичне сприяння і т.д. Тільки доводиться нагадати, що менестрель фон Ешенбах писав свій твір про Грааль на початку XIII ст., а події, які там описувалися, відносилися і зовсім до легендарної епохи лицарів Круглого столу короля Артура. Вчені не можуть датувати ці легенди, але прообраз короля Артура сходить до VI ст.

А що, коли “сонм ангелів”, котрий, як написано в “Парсіфалі”, залишився на землі, був насправді частиною космічної експедиції, що вивчала земне суспільство, а потім відбирала собі помічників із числа найдібніших людей і зв'язувалася з ними через цей пристрій? А “біла голубка” була передавальним пристроєм, на сучасній мові – “спусковим апаратом”? І тільки в уяві людей, які могли все це в період раннього християнства сприймати не інакше, як диво, події набули магічного відтінку? [2].

У латинському рукописі хроніки Емплфортського абатства (Англія) мовиться про те, що “в один із днів 1290 над головами переляканих ченців з'явилося величезне овальне сріблясте тіло, схоже на диск, яке повільно пролетіло над ними, викликавши великий жах”.

За розрізненими відомостями, залишеними нам літописцями, в епоху Середньовіччя прибульці неодноразово влаштовували “розборки” в небі. Влітку 1355 безліч людей спостерігала над територією Англії скупчення небесних кулеподібних об'єктів, оточених червоним і блакитним світінням. Вони переміщалися по вельми хитромудрих траєкторіях, немов билися один з одним. Потім армія “червоних” почала здобувати перемогу над “блакитними”, які поспішно опустилися на землю, тобто приземлилися.

У 1461 невідомий об'єкт, що летів над містом Аррос (Франція), раптово почав переміщатися по спіралі. У 1490 в Ірландії над дахами будинків кілька разів пролетів сріблястий дископодібний предмет, залишаючи за собою довгий слід. При його прольоті на дзвіниці зірвало дзвін.

У квітні 1561 над німецьким містом Нюрнберг з'явилася велика кількість літаючих “плит” і “хрестів”, а також два величезних “циліндри”, з яких вилітали групи “куль” і “дисків” блакитного, червоного і чорного кольорів. Одночасно в небі маневрували “диски” тих же кольорів. Протягом години тривав небесний бій, під час якого деякі об'єкти знижувалися або падали на землю в околицях міста, знищуючи один одного. Це “світопреставлення” привело всіх мешканців Нюрнберга в справжній жах [2; 7]. Збереглися гравюри, на яких зображені масові появи кулеподібних сяючих об'єктів у 1561 над Нюрнбергом і в 1566 – над Мюнстером.

А в серпні 1566 над Базелем теж спостерігалися в небі великі “похилі труби”, з яких з'являлися червоні “кулі”. У той же час поблизу було помічено велику кількість чорних сферичних тіл, що летіли на великій швидкості до Сонця. Через деякий час вони здійснили напівоберт і почали зближуватися одне з одним, ніби зображуючи повітряний бій, коли промені Сонця заважають спостерігати за атакуючим противником. Деякі з об'єктів ставали полум'яно червоними і ніби “з'їдали” один одного [2; 10].

Ще одне свідчення про викрадення людей залишив Ренварт Кісат, писар міста Люцерн: “У рік 1572, місяця ноемврія, в 15-й день, мій земляк, на ім'я Ханс Бухманн, що його також називають Кріссбюлером фон Ромершвілем, службовець із Роттердамської контори, якому вже виповнилося 50 років, довів до мого відома, що одного разу він, маючи багато доручень від начальства, несподівано пропав казна-куди. Чотири тижні потому від зниклого прийшла звісточка, що він знаходиться в Мілані. Нарешті, на Стрітєння, наступного, 1573 року (2 лютого, тобто через два з половиною місяці після свого зникнення), він повернувся додому, втративши волосся на голові, бороду і навіть брови; при цьому обличчя і голова його були розбиті і покриті синцями. Як тільки влада дізналася про це, вона провела особливе дізнання, свідком якого я був”.

Що ж трапилося з потерпілим від невідомої сили в той нещасливий день? Прямуючи в містечко Земпах, щоб виконати доручення, він забарився і проблукав аж до вечора. Щоправда, він випив, але не так, щоб дуже багато. Він хотів повернутися додому, проте йому довелося провести ніч, яка насувалася, в лісі. Біля Вальштатта, де колись сталася Земпахська битва, щороку в самий її день чутні дивні звуки, гуркіт і виття, які спочатку нагадують дзижчання цілого бджолиного рою, потім звідусіль починають лунати звуки гри на невідомих струнних інструментах, що ввергло його в зневіру і печаль, бо він ніяк не міг зрозуміти, куди він потрапив і що з ним діється. Проте він зібрався з силами, стиснув зброю і приготувався постояти за себе. Але потім він на цілу

годину немов збожеволів, втратив зброю і камзол, капелюх і рукавички. Одночасно з цим якась сила підняла його в повітря і перенесла в якісь чужі краї, так що він ніяк не міг зрозуміти, де ж він. Його мучили болі і паління на обличчі і по всій голові; до того ж він начисто позбувся волосся і бороди. Нарешті, коли минуло вже 14 днів з моменту його зникнення, він і опинився в місті Мілані, де якийсь німець-гвардієць одразу впізнав у ньому свого земляка [12].

Від Середньовіччя дійшли допитливі малюнки НЛО у формі “літаючої тарілки” або конусоподібного апарату, які зустрічаються на монетах, картинах, іконах, гравюрах і гобеленах. Цікаво, що автори незвичайних малюнків зображують непізнані об’єкти майже однаково. При цьому є замальовки і зі сценами небесних битв між дивними об’єктами у вигляді труб, червоних і чорних куль тощо [13].

Цікавий випадок спостерігався в 1646 в місті Кембриджі (Англія), де на очах у глядачів вогненна “куля”, що оберталася, спочатку приземлилася за містом, а потім “злетіла і помчала з величезною швидкістю”.

Спостерігалися також “щити”, які в Центральній Європі з’явилися в 776 при облозі замку Зігбург, а в 1520 – над Ерфуртом. Тут спостерігали велику “кулю”, що супроводжувалася двома маленькими “кульками”, причому з великої “кулі” був випущений обертовий (!) промінь. 5 грудня 1577 близько Тюбінгена з’явилися “жовті, як шафран, хмари”. За свідченням якогось П’єра Буерто, “з цих хмар вийшли тіла, які нагадували великі і широкі шапки” [2].

У Європі справді збереглося чимало зображень невідомих небесних об’єктів, які спостерігали в Середні віки. У Верденського музею зберігається зображення НЛО у формі “сигари”, зроблене в 1034. У Стокгольмському кафедральному соборі є зображення п’яти “літаючих тарілок”, що з’явилися в небі в 1553; в Цюрихській ратуші – дископодібних об’єктів, що баражували в 1547 і 1558 [13].

Наведені приклади підтверджують припущення про те, що і в Середні віки спостерігалися польоти якихось дивних об’єктів, які за формою і діями дуже нагадують сучасні НЛО [5]. Чимало цікавих фактів, близьких до тих, що фігурують в історіях про близькі контакти третього роду й історіях з викраденнями людей прибульцями, зібрали фольклористи. Досить поширеним середньовічним сюжетом були казки про “підміну” дітей ельфами. У деяких казкових сюжетах викрадаються навіть вагітні жінки і матері-годувальниці. Згідно з тодішніми віруваннями, мета ельфів-викрадачів полягала у збереженні та покращенні народу ельфів – це жваво перегукується з думками сучасних уфологів про мету інопланетної абдукції [7].

У Середні віки на півдні Нижньої Саксонії люди розповідали страшну історію. Вони говорили, що в церкві, яка стоїть на ринковій

площі міста Айнбек, іноді з'являвся таємничий сірий чоловічок. З ним постійно стикався церковний сторож, який вважав за краще робити вигляд, ніби не бачить його. Чоловічок не заподіював сторожу ніякої шкоди. Проте, одного разу сторожа, що став через цього маленького потворного чоловічка об'єктом насмішок, знайшли в церкві зі зламаною шиєю. В одну з неділь під час служби у новій церкві Айнбека теж раптом з'явився сірий чоловічок. Через велику пожежу, що незабаром сталася в місті, його жителі визнали, що появи чоловічка були поганою ознакою [7].

У збірці казок, зібраних в тій же місцевості в порівняно пізній час, наводилася одна казка, дія якої відбувалася в Середньовіччя. У ній розповідалося, що якась мешканка Нижньої Саксонії вночі лежала в ліжку. Несподівано згасло світло. До її слуху долинув скрип дверей. Вона швидко схопилася з ліжка, увімкнула світло і побачила огидного карлика, який тримав на руках її новонароджене дитя, тоді як в колисці замість нього лежав дивного вигляду виродок. Жінка закричала й зуміла вирвати свою дитину з рук карлика. Той незбагненним чином зник, залишивши в колисці маленьку істоту. Із співчуття жінка, у якої було багато молока, вирішила вигодувати і його, але виродок відмовлявся брати груди і незабаром помер від голоду [7].

Часом же навпаки, контакти з прибульцями в Середні віки носили вельми сприятливий характер як у церковному, так і в світському житті. При цьому контактери набували здатності лікувати людей або демонстрували нові творчі таланти. Так, розповідається, що швейцарський національний святий Ніколас фон Флюе одного разу заночував у чистому полі і раптом "...в небесах виникло сяйво; він відчув у животі страшний біль, немов хтось розпорів його ножем, і потім йому було велено повертатися додому в Ранфт, що він і зробив, як тільки розвиднілось". Тоді ж, у 1467, колишній суддя і член кантональної ради прийняв доленосне рішення і віддалився у відокремлену печеру в долині Ранфт. Якщо вірити легенді, він провів там двадцять років, абсолютно не беручи їжу. Одного разу святий Ніколас побачив, як у небі з'явилося чотири "кораблі", які потім опустилися в долину Ранфт, і зрозумів, що саме там знаходиться місце, де слід підносити хвалу Господу [7].

У середньовічних переказах збереглися й відомості про самі "кораблі" прибульців. У контексті "підмінених" немовлят нерідкі згадки про сталевих "птахів". Ось про що оповідає одна з історій тих часів: "Кваква – великий і сильний птах, який літає тільки ночами. Його називають також залізним птахом через потужні крила, якими він убиває всіх, хто наважиться наблизитися до нього. У нього гучний голос, і літає

він з дуже великою швидкістю. Варто почути його поблизу, як в наступну мить він опиняється в годині ходьби”.

З цього приводу німецький уфолог Марко Штромайєр цілком резонно зауважує: “Цей опис скоріше підходить до металевого літального апарату, ніж птиці. Надзвичайно цікавий переказ, який говорить на користь гіпотези активної діяльності представників позаземних цивілізацій у середньовічній Європі”. Воістину, жодна держава світу в ті часи не будувала літальних апаратів, важчих за повітря (це стало можливим тільки з кінця XIX ст.). Навіть повітряних куль тоді ще не було (перша повітряна куля була винайдена братами Монгольф’є у 1783). Тому “птаха кваква” цілком міг виявитися продуктом позаземної цивілізації [7].

На багатьох фресках, іконах, архітектурних деталях храмів доби Середньовіччя можна простежити, як уже зазначалося, зображення чи ліпні фігурки істот, які нагадують космонавтів. Часто сцена Вознесіння зображує Христа таким, що підноситься на небо в літаючому апараті. Причому, такі зображення зустрічаються не тільки в західноєвропейських країнах, але і в містах Східної Європи. Так, можна звернути увагу на дивну схожість мінаретів навколо храму Святої Софії в Стамбулі з ... радянським носієм для місячної програми – ракетою Н-1!

Якщо вірити повідомленням, таємничі небесні об’єкти справді не обходили своєю увагою Східну Європу. Зокрема, непізнані об’єкти відвідували нинішні території України та Росії. Так, арабський письменник і мандрівник Ібн-Фадлан у 922 з посольством багдадського аббасидського халіфа Аль-Муктадіра (908–929) відвідав володаря Волзької Булгарії хана Алмуша. Тут, на Волзі, мандрівник побачив дивне небесне явище, яке він описує таким чином: “...У першу [ж] ніч ... я побачив, як перед [остаточним] зникненням [світла] сонця, в звичайний час [молитви], небесний горизонт дуже почервонів. І я почув [високо] в повітрі гучні звуки і сильний гомін. Тоді я підняв голову, і ось недалеко від мене хмара, червона, подібна вогню, і ось цей гомін і ці звуки [виходять] від неї. І ось у ній подоби людей і коней, і ось в руках віддалених постатей, схожих на людей, які знаходяться в ній, – луки, стріли, списи і оголені мечі. І вони представлялися мені то абсолютно ясними, то лише удаваними. І ось поруч інший, подібний їм, чорний загін, у якому я побачив також мужів, коней і зброю. І почав цей загін нападати на той загін, як нападає ескадрон на ескадрон. Ми ж злякалися цього і почали просити і благати [Бога], а [жителі країни] сміються над нами і дивуються з того, що ми робимо. Ми [довго] дивилися на загін, який нападав на [інший] загін, обидва вони змішувалися разом на деякий час, потім обидва поділялися, і таким чином це явище тривало деяку частину ночі. Потім воно сховалося від нас. Ми запитали про це

царя, і він повідомив, що діди його говорили, що ці [вершники] належать до вірних і невірних джинів. Вони борються кожен вечір і, справді, з того часу, як вони існують [на світі], жодної ночі вони не бувають відсутніми в цій [битві]” [3, с. 135–136].

А ось одне свідчення одного з найдавніших літописів Русі – Іпатієвського (XII ст.): у березні 1111 в битвах з половцями на Сіверському Дінці нашим предкам на чолі з князем Володимиром Мономахом нібито двічі допомагали небесні сили. “І падали половці перед військом Володимировим, невидимо биті ангелом, як це бачило багато людей, і голови летіли, невидимо зітнуті, на землю”. Після переможці запитали полонених (колодників), чому вони програли битву, маючи перевагу в силах: “Як вас така сила і многеє множество не змогли противитися, а скоро ви побігли?” А ці відповідали, говорячи: “Як ми можемо битися з вами? Адже інші їздили уверху над вами при оружжі ясному і страшному, які помагали вам?”. То хіба се є не ангели, послані Богом помагати християнам?”[4].

Серед історичного матеріалу зазначеного літопису можна зустріти і такі рядки. У 1144 “було знамення за Дніпром у Київській волості: летів по небу до землі немов круг вогняний, і осталося по сліду його знамення у вигляді змія великого і стояло воно в небі з денну годину, і розійшлося” [4]. Був це метеорит чи щось інше, сказати важко. Для багатьох уфологів це є документальним підтвердженням фактів про відвідування НЛО території Стародавньої Русі.

У 1412, на восьмий день грудня, кашинський (на Московщині) князь Василь Михайлович (1395–1426), був на святі Святого зачаття в своєму селі Стражкове, і під час вечірньої служби з боку міста Кашина, що на Волзі, з’явився змій, великий і страшний, який вивергав вогонь, летів зі сходу на захід до озера і світився, як зоря. Бачили його князь Василь Михайлович і його бояри, і всі люди всіх сіл біля міста бачили його в один і той же час [2].

У Никонівському літописі, що датується XV ст., також можна знайти такі рядки: “В один із днів божественної літургії... бачили над церквою Різдва високо в небі, як простягнулася тонка хмара чи як дим тонкий вилився, білизною ж як іній чистий, світлістю подібно до сонця відзначався. Тут тоді в тонкощі і світлості хмари тієї бачили подобу “образу”, що до неба піднімається” [12].

Один з літописів XVII ст. зберіг такі рядки: “Після заходу сонця в селі і в інших селах багато людей бачили на небі знамення страшне: тільки лише сонце зайшло, від цього місця, де зайшло сонце, як зірка велика і довга вийшла і з’явилася на небі, як блискавка... стояла близько півгодини. Світло був невимовне – ніби вогонь, багато хто бачив у тому світлі високо над головами людей великий образ...” [2].

Але самим “запротокольованим” з’явленням НЛО в Московії було з’явлення над Роб-озером 15 серпня 1663 (або, як кажуть у записі Кирилового монастиря, 7171 “від створення світу”). Документ, що безумовно заслуговує на довіру, детально оповідає про загадкове явище. Починаються записи так: “Панові архімандриту Микиті, панові ченцеві Матвію, панові економу ченцеві Павлу і панам ченцям Кирилового монастиря, вам, панове, працівник Івашка Ржевський... смиренно кланяється. Селянин Левка Федоров з вашого, панове, монастирського володіння Лози в селі Антушево, хутора Мису, розповів мені...”.

І далі Ржевський оповідає, як Левка Федоров разом з іншими жителями спостерігав незвичайне явище: “І коли почали співати молебень, почувся великий шум, і багато людей вийшли з церкви на сходи перед входом, і він, Левка, стояв біля входу і бачив Боже пришествя: з півночі, зі світлого неба, а не з хмар, над Роб-озером з’явився великий вогонь, рушив на південь по краю озера над водою і в усі боки бив на 12 сажнів і більше, а в боки від цього полум’я був дим, а за 20 сажнів перед ним ішли два вогненні промені...”.

Далі бачимо докладний переказ, з великою кількістю деталей, які пізніше дозволили експертам пройти слідами явища і зробити потрібні вимірювання магнітного поля. Ржевський пише, що “великий вогонь і два поменше зникли”, але з’явилися знову через годину “за півверсти від того місця, де зникли”. З’явилися “зі страшнішою, ніж у першому випадку, шириною”. Коли “куля” зависла над цим невеликим (1×2 км) озером, “рибалки на човні вирішили підібратися до неї ближче. Вони, однак, отримали опіки. Глядачі теж випробували сильний жар”. А в озері “до дна було світло... і всі бачили, як риба біжить від вогню до берега”. Озеро було освітлене на глибину 8 метрів.

У сучасному переказі письменник Ю. Росціус прагне систематизувати оповідь про розвиток тих подій. Виходить, що 15 серпня 1663 між 10 і 12 годинами дня місцевого часу почувся сильний шум і з півночі з ясного неба з’явився величезний полум’яніючий об’єкт, діаметром не менше 40 метрів, який, рухаючись у південному напрямку, спустився і почав ковзати над поверхнею Роб-озера. З передньої частини об’єкта виходили два вогненних промені, а з боків вилітав сизий дим. Пройшовши деяку відстань над озером, тіло зникло за нез’ясованих обставин. Однак невдовзі тіло знову з’явилося приблизно за півкілометра на північний захід від того місця, де зникло. Друга його поява також через деякий час закінчилася зменшенням яскравості світіння і зникненням. Ще через деякий час те ж розпечене тіло, що стало ніби більшим, яскравішим, страшнішим, з’явилося на півкілометра західніше, а потім, померкнувши, зникло.

Загальний час перебування стороннього тіла над озером – близько півтори години. Розміри озера невеликі – приблизно 2 км в довжину і близько 1 км завширшки. Під час появи цього тіла на озері в човні перебували селяни, які спробували наблизитися до нього. Спроба не увінчалася успіхом, поблизу тіла було нестерпно жарко. Світло від тіла було настільки яскраве, що видно було розташовані на глибині близько 8 метрів дно озера і риба, яка розпливлася в різні боки від вогню. Там, де вогонь при своєму рухові обпалював воду, на її поверхні з'явилася бура, схожа на іржу плівка, яку потім рознесло вітром.

Письменник намагався проаналізувати розповідь очевидця: “Що ж це було за явище? Його можна було б сприйняти за міраж, але тоді залишається неясним шум при появі тіла; спека, яку відчували люди в човні; поведінка риби, поява рудуватої плівки. Бути може, це випадок масової галюцинації? Але явище спостерігали дві групи людей, розділених відстанню в кілька сот метрів. Показання очевидців з різних груп взаємно узгоджені і доповнюють один одного низкою подробиць, у повній відповідності з положенням спостерігачів. З паперті бачили явище в цілому, без деталізації. Спостерігачі в човні зафіксували деталі, недоступні для тих, хто стояв... Що це було? Хто знає?” [10].

Випадок залишається не до кінця зрозумілим. Що потрібно було “прибульцям” в настільки скромному і настільки віддаленому від великих центрів містечку? Але, мабуть, у НЛЮ своя логіка, своя гравітаційна карта з позначками. Значить, там щось було.

Опис цього випадку потрапив до наукової літератури в 1842, будучи включеним до збірки “Акти історичні, зібрані і видані археографічною комісією” під заголовком “1662, листопад, 30, і 1663, серпень. Відповіді Кирило-Білозерського монастиря владі про метеорити, що з'явилися в Білозерському повіті” (Санкт-Петербург, 1842, т. 4).

Маємо також повідомлення з азійських країн, які можна витлумачити як дані про палеоконтакти. Так, ще в III ст. н.е. перський релігійний реформатор Мані (216–273/276) викликав інтерес у мільйонів людей тим, що став розповідати про боротьбу двох ворожих сил за владу над світом – сил світла й сил темряви. Згідно з ученням Мані – маніхейством – духовний світ людини також є “ареною” цієї космічної битви, і лише шляхом аскетизму і здійснення добрих вчинків кожен може позбутися згубного впливу темряви.

Мані став засновником релігійного культу, що поширився від Європи до Індії; культу, який синтезував елементи християнства, зороастризму і буддизму. Ця релігія “протрималася” до X ст. і справила вплив на вчення еретичних сект богомилів і катарів. Навіть великий отець церкви св. Августин у молоді роки захоплювався вченням Мані.

Віра маніхейців процвітала в Європі протягом тисячі років і все ще, як стверджують, існує в Азії.

Для уфології це вчення теж є доказом палеоконтактів. Подібно Єноху, Мані отримав свої знання від “ангелів”. З кельнського “Кодексу Мані”, книги, яка датується V ст. н.е., можна дізнатися про те, що ще в дитинстві його відвідували “ангели”: “А після його народження їй (матері Мані – *I. M.*) снилися чудові сни наяву: вона бачила, як хтось брав його, піднімав на небо, а потім повертав на землю. Часто до його повернення проходили один – два дні”. Як видно, з юним Мані творилися дивні справи; все це нагадує те, що відбувається в наші дні з людьми, про яких розповідають, що їх викрадали НЛО.

Одного разу 12-річному підлітку з’явилася таємнича істота. Згодом Мані почав називати її Двійником; вона відкрила йому велику таємницю про роль зла в історії людства. Він дізнався про втручання сил темряви у створення Космосу. Він також дізнався, що у великій битві між добром і злом сили зла здобули уявну перемогу.

Коли молодій людині виповнилося 24 роки, її “небесний” учитель або Двійник (аль-Таумі) посвятив Мані в таємне знання, повідавши про небачені речі: “До того часу як я виріс... я дізнався від нього про Батьків Світла і про все, що відбувається на кораблях (?). Він відкрив переді мною черево колони, де приховані неймовірні сили, на ній Батьки подорожують угору...”.

Історики релігії, щоправда, стверджують, що під “кораблями” і “колоною” малися на увазі Сонце і Місяць. Але ці тлумачення здаються натягнутими. Маніхейцям було відомо про геліоцентричну будову світу. У книзі навчань Мані йдеться про планети, які прив’язані до кіл небесної сфери і утримуються на них за рахунок швидкого обертання!

У “Кодекс Мані” включено декілька одкровень – в одному з них йдеться про таке: “Ангел цей узяв мою руку в свою і забрав мене геть зі світу, що був мені відомий, в інше місце, що було величезне. За своєю спиною чув я гучний шум... У грудях я відчув важкість, усе тіло моє тріпотіло, від швидкості польоту хребет мій трясся (!), суглоби ніг моїх мало не вивихнуло”.

Майже дві тисячі років тому, коли з’явилися ці записи, люди на-вряд чи усвідомлювали ефект, викликаний прискоренням. Але те, що випробував Мані, можна порівняти з описом відчуттів американського вченого і астронавта Джозефа Персівала Аллена (здійснив два космічні польоти – в 1982 і 1984) під час старту “Шаттла”: “Коли маршові двигуни заводяться, екіпаж корабля відчуває, як десь глибоко під ним розгорається ревучий вогонь... Астронавти всім своїм тілом відчувають грім, з яким вони злітають: болісний гуркіт, потік енергії, який вибухає під

ними, і величезне прискорення... Коли корабель злітає, сила прискорення утискує екіпаж у крісла. Шаттл піддається величезним вібраціям, і хоч кожен член команди носить на голові захисний шолом, неймовірний шум, що стоїть у кабіні, прекрасно відчувається”.

“За мільйони років свого розвитку Земля була відкрита і не раз відвідувалася”, – вважає німецький уфолог Ульріх Допатка [10].

До більш пізнього періоду часу відносяться події, які викладені в стародавній японській хроніці “Ніхонгі”: “У 637 велика зірка пропливла зі сходу на захід, подаючи громopodobний звук.

...На сьомий день другого місяця весни в 640 зірка увійшла в Місяць.

...Восени 642, на дев'ятий день сьомого місяця за часів правління імператриці Аме-Тое-Токар-Ікас-хи-Тараси-Хімея, запрошена зірка увійшла в Місяць.

...Восени, 661, першого дня восьмого місяця, наслідний принц перебував при останках імператриці... Тим вечором на вершині гори Асакури був демон у великій шапці (НЛО? – *І. М.*), що поглядав на похоронні ритуали. Всі люди, побачивши його, вигукнули від подиву” [2].

У 934 дивний об'єкт спостерігався в Китаї; у процесі польоту він неодноразово змінював форму. А в 1015 в Японії з двох маленьких об'єктів, що летіли, вилетіло по кілька “куль” менших розмірів, які світилися. Відомі також приклади, коли кілька об'єктів летіли, з'єднавшись в один, як це було в 989 і 1423 над Японією. У країні висхідного сонця в Середні віки НЛО спостерігали неодноразово. Літаючі об'єкти у формі щитів і дисків спостерігалися над Японією і в 1133. Причому, в перерахованих випадках літаючі об'єкти випускали “промені” [5].

За словами Мат'є Паризького, хрестоносці, які обложили Єрусалим, теж спостерігали різні картини. У 1096 році “батальйони йшли по повітрю”, а в 1098 “кіннота скакала через небо”. У 1099 “з гори Олів якийсь сяючий прекрасний воїн змахнув щитом на знак того, що нашому війську треба виступити назустріч ворогові і відновити битву. Натхненний цим знаком, герцог Годфрід, голосно вигукуючи, швидко скликав усіх своїх латників, і вони знову вступили в бій з таким запалом, неначе знову розпочався недавній бій” [12].

Візьмемо також новину від 1200: “ У цьому році 13 травня небесне світло зійшло на Гроб Господній. Кажуть, що Господь накреслив на небі застережливе послання Землі... і всі впали ниць, благаючи, щоб воно не пророкувало ніяких бід. Опустившись над Єрусалимом, воно зависло над вітарем святого Симона на Голгофі, де був розпнутий Ісус Христос” [6; 8].

Траєкторії об'єктів, що спостерігалися в Середні віки, були різними. Так, наприклад, у 557 над Китаєм вони рухалися зигзагоподібно і світилися. В інших випадках об'єкти зупинялися і зависали на деякий час над рядом китайських міст у 905, а в 1606 – над стародавньою столицею Японії Кіото [2; 5].

У ніч на 24 вересня 1235 над армією японського генерала Йоріцуми довго кружляли в небі таємничі вогні – об'єкти у формі блюдець, які світилися, протягом усієї ночі описували на небі кола і петлі. Це, як кажуть у літописі, тривало до ранку. Генерал не злякався і наказав солдатам спостерігати за цим феноменом. Зрештою хтось із його підлеглих вирішив, що це просто вітер колихає зірки, і боятися нічого!...

12 вересня 1272 за велінням влади повинні були обезголовити відомого по всій окрузі священослужителя на ім'я Нітірен. Незадовго до страти в небі раптово з'явився яскравий і блискучий об'єкт, за розміром рівний повному Місяцю. Злякані небесним знаменням, чиновники визнали за благо помилувати улюбленого в народі Нітірена [7].

Згодом бельгійський монах-сзуїт Альбер д'Орвіль спостерігав незвичайне явище у Лхасі (Тібет). Його опис практично не відрізняється від розповідей очевидців цього феномена в наш час: “Листопад 1661. Мою увагу привернуло щось, що рухалося в небі. Я спочатку подумав, що це був птах невідомої породи, який водиться в цій країні. Але при наближенні це набрало обрисів здвоєного китайського капелюха (типова форма літаючих тарілок – *I. M.*), летячи і повільно обертаючись, немов невагоме, на невидимих крилах вітру. Напевно це було дивом, чарами. Цей предмет, проходячи над містом, немов би задля того, щоб ним помилуватися, здійснив два кола і зник у туманному серпанку. Як я не напружував зір, але бачити його більше не міг. Я задавався питанням, чи не зіграла зі мною жарт висота, на якій я перебував, однак, помітивши поблизу ламу, запитав його, чи бачив він це. Закивавши головою, він сказав мені: “Сину мій, те, що ти бачив, – чаклунство. Істоти з інших світів століттями борознять океани Космосу. Вони принесли просвітлення розуму першим людям, що населяють Землю. Вони забороняли будь-яке насильство і вчили любові один до одного. Проте їх вчення було подібне до насіння, яке було кинуте на камінь і не дало сходів. Ми добре приймаємо цих світлих істот, і вони часто спускаються біля наших монастирів, навчаючи нас і розкриваючи речі, втрачені багато століть тому під час катаклізмів, що змінили вигляд світу”.

Зазначимо, що аналогічний об'єкт під час експедиції в гори Тибету 5 серпня 1926 спостерігав також відомий російський художник і дослідник М. К. Періх (1874–1947). У “Серці Азії” (Нью-Йорк, 1929) він писав: “І ми помічаємо – на великій висоті щось блискуче рухається

в напрямку з півночі на південь. З наметів принесли три сильних біноклі... Ми спостерігали об'ємисте сферичне тіло, що виблискує на сонці, ясно видиме посеред синього неба. Воно рухається дуже швидко. Потім ми бачимо, як воно змінює напрямок більш на північний захід і ховається за сніговим ланцюгом Гумбольдта”.

У Середні віки приходили новини про інопланетян і з-за океану. Так, у 1517 у вахтовому журналі одного з кораблів ескадри іспанського конкістадора Хуана де Гріхальви, що знаходилася біля півострова Юкатан у Мексиці, було записано, що над щоглами кораблів з'явився дивний об'єкт, який потім завис на 3 години над селищем Куотзакоалка, випускаючи яскраві промені. А в 1639 об'єкт, що світився, був помічений під час зигзагоподібного руху над Бостоном [2].

Висновки. Таким чином, Середньовіччя залишається останньою “темною добою”, від якою дійшли не зовсім виразні релігійні свідчення про палеоконтакт і, свідчення, які можна витлумачити як описи палеовізитів на нашу Землю інопланетян. Незважаючи на такий характер даних джерел, вони є неоціненною теоретичною базою, яка дає змогу по-новому подивитися на історичне минуле нашої планети, її місце у Всесвіті, специфіку існування й розвитку різних форм життя в різних куточках безмежного Космосу, а значить, і на вірогідність контактів між ними.

Література

1. Беда Достопочтенный. Церковная история народа англвов [Электронный ресурс] / пер. В. В. Эрлихман. – СПб. : Алетейя, 2001. – Режим доступа : <http://www.sedmitza.ru/lib/text/440459/>.
2. В Средние века – НЛО. Они уже здесь... [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.e-reading.co.uk/chapter.php/145180/23/Zamoiiskiii_-_NLO._Oni_uzhe_zdes%27...html.
3. Ковалевский А. П. Книга Ахмеда Ибн-Фадлана о его путешествии на Волгу в 921–922 гг. / ст., пер. и коммент. – Харьков : Изд-во Гос. ун-та им. А. М. Горького, 1956. – 345 с.
4. Літопис руський [Електронний ресурс] / пер. з давньорус. Л. Є. Махновця ; відп. ред. О. В. Мишанич. – К. : Дніпро, 1989. – XVI+591 с. – Режим доступу : <http://litopys.org.ua/litop/lit.htm>.
5. Наблюдение НЛО в средние века [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://svetra.ru/NLO_2.htm.
6. Небесные знамения [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.kosmopoisk.nm.ru/zagadka20.htm>.
7. НЛО в Средние века [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.vseprokosmos.ru/ufo23.html>.
8. НЛО и инопланетяне. Хроника странных событий в средние века [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.mysterylife.ru/xronikanlo2>.
9. Палеоуфология [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ufolog.ru/publication/3690>.

10. Палеоуфология, НЛО прошлого [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://tainy.net/40-paleoufologiya-nlo-proshlogo.html>.
11. Парцифаль / пер. со средневерхненемецкого Л. Гинзбурга // Средневековый роман и повесть. – М. : Художественная литература, 1974. – С. 261–578.
12. Симонов В. А. Внеземной след в истории человечества [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.smoliy.ru/lib/000/003/00000363/Shpagin_I_letayuschie_tarelki6.htm.
13. Факты появления НЛО в Средние века. Изображения НЛО [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://sekretmira.ru/2012/12/10/fakty-poyavleniya-nlo-v-srednie-veka-izobrazheniya-nlo>.
Отримано 20.01.2014

Summary

Mozgovyi Ivan. "Interstar wanderers" on the celestial panorama of Middle Ages.

Reports of numerous medieval documents (chronicles, biographies, etc.) mostly of a religious nature, with available evidence that can be interpreted as data about space aliens and contacts of different civilizations are analyzed.

Keywords: *paleocontact, UFOs, unidentified flying object, myths, flying, aliens, creature inhabited worlds.*

УДК 271.2:94(47)

Юрій ОСАДЧИЙ

ПРО ПРАВОМІРНІСТЬ АНАФЕМИ ГЕТЬМАНУ ІВАНУ МАЗЕПІ

У статті розглядаються деякі аспекти канонічності анафемі Івану Мазепі, яка була оголошена йому Російською православною церквою в листопаді 1708 року. Автор аналізує погляди на дану проблему як противників анафемі, так і прихильників її збереження.

Ключові слова: *анафема, Мазепа, Петро I, православна церква, духовенство, політичні мотиви, церковні канони.*

Постановка проблеми. Фігура Івана Мазепи – одна з найбільш спірних, загадкових і неоднозначних в історії України. Діапазон суджень про нього надзвичайно широкий: від захоплення до повного неприйняття. Він один з шанованих і клятих людей своєї епохи. Вже більше трьох століть навколо особистості Мазепи відбуваються палкі суперечки, ламаються списи, зіштовхуються діаметрально протилежні позиції і думки. Хоча різність поглядів в людському суспільстві – явище звичайне, а життя Мазепи дає чимало підстав для полеміки та дискусій. Серед різних аспектів життя і діяльності Мазепи винятково гострою в останні роки стала проблема, пов'язана з накладанням анафемі на гетьмана у свій час.